

Klank met een hoofd letter K

Studio Electronics en de Minimoog zijn twee handen op een buik. Dit jaar kwam het merk met de SE-3X, een evolutie van de rackmount synth die ze al dertig jaar bouwen. Laten we eens kijken wat deze classic anno 2022 te bieden heeft.

door **Ruud Lekx**
ruud@interface.nl

Ik zal meteen bekennen: toen ik het verzoek kreeg een test te schrijven over de nieuwe Studio Electronics SE-3X, was mijn eerste gedachte: bestaan die nog? En ik was niet de enige die de Amerikanen wat uit het oog was verloren, gezien de reacties op mijn nieuwe, tijdelijke studioaanwinst. Ik leerde Studio Electronics eind jaren tachtig voor het eerst kennen toen we het een kruising vonden tussen 'wat gaaf!' en 'heiligschennis!'. Een clubje freaks in Californië dat oude Minimoogs sloopte, in een 19" rack bouwde en ze midi gaf. Ze deden dat ook met ander Amerikaans spul, zoals oude Prophets en Oberheims. En dat alles in een tijd waarin de enige analoge synth met midi de Novation Basstation was (en met wat mazzel de Oberheim Matrix 1000, met al z'n beperkingen).

Later ging SE de synths zelf bouwen, nog steeds volgens het gemodificeerde-Minimoog-in-rackmount-recept van de SE-1. Verder was er de ATC-1 met verwisselbare filters, en de SE-1 werd steeds verder verfijnd en uitgebreid. In die tijd was de synth vooral bekend als basmonster (logisch) en

info

- **prijs incl:** € 2.669,-
- **distributie:** Sound Service
- **internet:** studioelectronics.com

zeer populair bij de Amerikaanse hiphop-scene. Er zijn heel wat funky basjes en leadlijntjes uit SE synths gekomen in de jaren negentig. En nu kijk ik naar de SE-3X... inderdaad, een SE-1 on steroids.

Beetje laat?

Anno 2022 liggen de kaarten wel anders. Moog is helemaal terug en bouwt analoge synths. Merken als Waldorf (Pulse) en Sequential (Pro 3) bouwen op de Moog gebaseerde synths. En natuurlijk hebben we Behringer met zijn Mini-klonen en zelfs een 'polyfone' variant. Kortom: er zijn nu best veel plekken waar je de Moog-sound kunt halen, en die zijn vaak ook nog goedkoper dan dit 19" rack van 2.600 euro. Aan wie denkt SE deze synth nou eigenlijk te verkopen?

Om dat te beantwoorden, moeten we de focus eerst even verleggen van kwantiteit naar kwaliteit. Van mogelijkheden naar sound. Want daar gaat deze synth over: geluid. Niet over het aantal lfo's, esoterische routing, software-updates, user patterns, on board-effecten, maar puur over Klank met een hoofdletter K. Niet dat de genoemde mogelijkheden er niet zijn, maar ze zijn niet het belangrijkste.

Qua architectuur is het in de basis nog steeds een stevig opgevoerde Minimoog-kloon. Dus: drie oscillators, drie lfo's, vier envelope-generators, vier filters, achthonderd presets, midi, een display, glide, ringmodulator en een ingebouwde fuzz. Vergeleken met de SE-1 zijn er wel nieuwigheden: de synth is 3-stemmig parafoon, er is eindelijk een mixersectie die direct met knoppen bedienbaar is, en we hebben meer filters.

Dikke sound

Bijzonder aan de oscillators is dat je per oscillator alle drie de waveforms tegelijk kunt gebruiken, wat al een lekker dikke sound oplevert. En dat weer maal drie: hoppa! En het maakt ook echt allemaal verschil. Je hoort hier al eindeloze variaties bij elke kleine aanpassing die je doet. Het geluid is subtiel en gedetailleerd, maar tegelijk moddervet. Dat is een combi die je niet gemakkelijk voor elkaar krijgt; meestal is het het een of het ander. We hebben driehoek, zaagtand en pulse bij osc 1 en 3, en osc 2 vangt de driehoek door een heerlijke sinus.

De SE-3X is qua bediening een echte hybride synth, dus lang niet alle functies heb-

ben een eigen knop. Voor PWM bijvoorbeeld moet je de menu's in om de lfo toe te wijzen aan de pulsbreedte. Geen ramp, maar het haalt je wel een beetje uit je flow van het editen. Het display is best groot en duidelijk, maar ook wel weer ouderwets nineties: een oled is het beslist niet. Veel functies worden niet genoemd op het frontpaneel. Zo lijkt er geen ruisgenerator aanwezig, maar die zit verborgen in de menu's. Hetzelfde geldt voor de prima ringmodulator die oscillator 2 en 3 gebruikt.

Gelukkelijk is het grootste issue van de SE-1 (en navolgers) opgelost; daar zat de oscillator-mixer verstopt in de menu's, en dat was echt niet fijn. Het probleem met dit soort racksynths is de beperkte ruimte, dus via de shiftknop zijn de pulse width-knoppen nu ook te gebruiken als oscillator volume-knoppen. Op dezelfde manier doen de tuneregelaars van oscillators 2 en 3 dienst als finetune.

RoMo-ObArp

Bij de filters is meer dan genoeg keuze: we hebben achtereenvolgens een Oberheim SEM, Moog ladder, Arp 2600 en drie Roland Juno/Jupiter-type filters. Je kunt ze via twee knoppen selecteren, en in de menu's stel je dan weer meer de details in. Ze klinken allemaal prima, en de karakteristieken zijn ook echt verschillend en kloppend.

Lfo's en envelopes zijn niet allemaal vertegenwoordigd op het frontpaneel: er is een lfo control-sectie (rate en depth) en dan zijn

specificaties

- analoge synthesizer
- monofoon, 3-stemmig parafoon
- 3x vco met driehoek/sinus, zaagtand, pulse
- Noise Generator, Sample & Hold, Ringmodulator, Fuzz
- 4x EG (attack, decay, sustain, release)
- 3x lfo met midi clock sync
- filter: Moog (24dB), Arp (24dB), Juno/Jupiter (24dB, 12dB, mix), Oberheim (12dB low pass/band pass)
- line-in (jack)
- line-out (jack)
- midi-in/out/thru
- 5 units 19" rackmount

er aparte switches voor lfo 2 en 3, die je hiermee ook instelt. Bij de envelopes zijn er twee adsr's met een Env 3/4-switch. Envelopes 1, 3 en 4 hebben wel allemaal een eigen amountregelaar: twee niet, want dat is de vca-envelope.

Die envelopes zijn zeer flexibel, ondanks dat het gewoon adsr's zijn. Je kunt ze omschakelen tussen lineair, exponentieel en inverted, en enkele van die modes komen uit SE's Omega polysynth.

De lfo's kun je aan midiclock syncen, en dat is ook allemaal in de menu's terug te vinden, samen met waveforms et cetera. Over midi gesproken: achterop vind je gewoon drie normale in/out/thru-din-aansluitingen, naast de mono-out en een input voor externe audio.

Tricky

En dan hebben we de specs eigenlijk wel gehad. Een echte klassieke analoge synth dus, die uitblinkt in echte klassieke analoge sounds. Met wat kleine twists; dat wel.

Een echte klassieke analoge synth, die uitblinkt in echte klassieke analoge sounds

Allereerst de parafonie: dat werkt. In Para mode kun je in principe met elke oscillator een andere noot spelen. Maar dat is tegelijk ook best tricky, want als je de noten niet op precies het juiste moment speelt, is eentje slechts een retrigger van de tweede noot in plaats van de derde noot. Als je gewoon zo even *la-di-da* losjes uit de hand speelt, gebeurt dat (te) vaak. In je daw kun je natuurlijk alle nootjes wel precies op de goede plek zetten, maar ik heb weleens vergevingsgezindere para's meegemaakt: Waldorf Streichfett of Pulse2 schieten me zo te binnen. Maar goed, het kan, en dat maakt de 3X wel een heel stuk flexibeler en spannender dan 'slechts' een monosynth.

Maar uiteindelijk zul je 'm niet kopen voor het spelen van akkoordjes. Bassen zal 'ie, en stevig ook. Daar zijn alle Minimoog-derivaten immers voor gemaakt. En daarin word je niet teleurgesteld. De envelopes zijn heerlijk snappy, bijna nog meer dan op een Mini zelf, en door alle mogelijkheden en instellingen valt er genoeg te sleutelen aan een sound tot het helemaal klopt. Maar vooral: de basis is goed. De oscillators, maar zeker ook die filters: heerlijk. En echt eerlijk analoog: waar veel nieuwe synths een bijna hifi-achtige glimmler over hun geluid hebben, is dit een ruige, directe, droge bak. Maar wel eentje met definitie, raffinement en vooral brute power. Als ik 'm bijvoorbeeld eens vergelijk met de Matrixbrute (qua prijs vergelijkbaar, maar volledig anders qua opzet), dan zie je dat die bijna lachwekkend veel meer kan. >>>

Maar als het om pure sound en power gaat, moet ie toch z'n meerdere erkennen in de SE-3X. Eigenlijk vullen ze elkaar bijna perfect aan!

Insectencopulatie

Het is echter niet allemaal koek en ei met de SE-3X. Over de retriggerers hebben we het al gehad, maar wat ik het vervelendste vindt, is de shiftknop. Die moet je ingedrukt houden en dan de functie bedienen. Maar je hebt ook nog een hand nodig om een noot te spelen, en dat is vaak ondoenlijk. Waarom kan die shiftknop niet gewoon aanblijven? Je komt nu handen tekort, wat met name bij de tuning vervelend is, want als je Shift per ongeluk loslaat, gaat de knop van fine naar grove tuning en zit je ineens met een echt anders gestemde oscillator. Geef me dan een Arpeggiator- of Hold-switch; dan kun je een noot laten spelen terwijl je het geluid aanpast.

De presets vind ik ook niet echt over naar huis te schrijven. Het zijn er achthonderd (400 rom/400 ram), waarvan veel te veel in de categorie 'korte, iets vervormde bassound'. In mijn andere monosynths zitten een stuk inspirerendere sounds. Je kunt wel stoer lopen doen over 'Ik maak mijn eigen sounds', maar driekwart van de kopers gebruikt presets of gebruikt deze

het oordeel

- + super sound
- + vier filters
- veel functies alleen via menu
- bediening wat moeizaam

in elk geval als startpunt. Dat kan beter.

Qua bouwkwaliiteit zit het op zich wel goed, maar het valt me wel tegen dat de potmeters toch wel een beetje beweging hebben en niet zijn vastgeschroefd op het frontpaneel.

Ook niet echt lekker zijn de vier pijljes-toetsen om in het display te navigeren: ik pak steeds de verkeerde omdat ik de symbooltjes onbegrijpelijk vind, maar up/down en links/rechts zitten voor mij niet verkeerd om de editknop heen gerangschikt. Ja, ik weet het, het is mierenneukerij. Maar het geeft wel aan dat de synth verder gewoon prima is. Je doet sowieso iets goed als je een model al bijna dertig jaar in productie hebt.

Conclusie

Een kwaliteitssynth die terugvalt op bewezen waarden en daar een aantal interessante toevoegingen aan vastplakt die het palet

flink vergroten, zo zou je de SE-3X kunnen omschrijven. Niet wereldschokkend, trendsettend of een technologische doorbraak, en wars van gimmicks, grappen en grollen, maar met een basissound waar je 'u' tegen zegt, en die oneindige variatie mogelijk maakt. Er zijn veel kapers op de kust; niet in het minst andere Amerikaanse fabrikanten, maar ook een Behringer die letterlijk voor een tiende van de prijs te koop is. Maar ik denk dat de combinatie van features, reputatie en high-end geluid voor de SE-3X best kan werken. Ik vond het zelf in elk geval een erg plezierige synth. ■

INTERFACE XTRA

- lange sounddemo door Studio Electronics
- diverse audiodemo's
- handleiding

SE-1X upgrade

Tip voor eigenaren van een SE-1X: je kunt een software SE-3X V1 Eprom bij SE bestellen voor ergens rond de tachtig dollar (exclusief verzendkosten). Daarmee wordt jouw SE-1 een (grotendeels) heuse SE-3X: onder meer met parafonie, mixer en finetune via panel, nieuwe patches en wat kleine tweaks.

